

Harmonogram i tezy wykładów ŁTN dla doktorantów w roku akademickim 2022/2023
z cyklu: „Współczesny świat i jego poznanie – rezultaty badań łódzkich naukowców”
nt. „Nauka? Piękny i nieodgadniony byt”
(czwartki, godz. 16.00 - 19.00)

27 października 2022

Inauguracja XIV. edycji wykładów dla doktorantów – prof. Antoni Różalski, Prezes ŁTN

Jakość badań naukowych: historia i terażniejszość – prof. Ireneusz Zbiciński

1. Nauka do XVIII w.
2. Metodologia badań naukowych.
3. Paradygmat.
4. Zmiany paradygmatu naukowego: geocentryzm, flogiston, hieroglify.
5. Nauka czy fałszerstwo?
6. Umieździarnodowienie badań naukowych.
7. Projekty europejskie.

24 listopada 2022

Empiryzm i racjonalizm w nauce – prof. Maciej Sojn

Celem wykładu jest zarysowanie dylematów filozoficznych koncepcji poznania naukowego oraz rozważenie założeń i konsekwencji skrajnych i pośrednich rozwiązań tej kwestii. Zgodnie ze schematem przyjętym na użytek wykładu, źródłem skrajnego racjonalizmu, którego liczne wersje zdominowały dawniejszą filozofię, była i jest fascynacja postępami nauk formalnych, skłaniająca do lekceważenia innych rodzajów wiedzy. Natomiast skrajny empiryzm, zarówno w wersji klasycznej, jak i we współczesnej, radykalnej odmianie konstruktywistycznej prowadzi do podważenia prawomocności nauk o koniecznościach. Antycznym rozwiązaniem pośrednim, próbującym przywrócić równowagę między rozumowaniem i doświadczeniem był arystotelizm, jawnie dopasowany jednak tylko do jednego rodzaju wiedzy. Najbardziej wpływową nowożytną próbą pogodzenia wiedzy koniecznej i mniemania był transcendentalizm typu Kantowskiego; jego przykrą konsekwencją jest jednak z kolei relatywizacja i subiektywizacja poznania. Ogólniejszy wniosek z tej dość skomplikowanej historii - w duchu późnego Wittgensteina - sugeruje potrzebę odrzucenia doktrynalnego ujęcia problemu źródeł poznania naukowego na rzecz bardziej wnikliwych obserwacji dotyczących zarówno osobliwości jego odmian, jak i specyfiki relacji rozumowania i doświadczenia w każdej z nich. Znaczyłoby to jednak, że jedność nauki jest fikcją, użyteczną jedynie ze względów biurokratycznych.

15 grudnia 2022

Kognitywistyka i jej podstawowe pojęcia na kilku przykładach – prof. Jarosław Płuciennik

W ramach wykładu wprowadzonych zostanie kilka pojęć kluczowych dla zrozumienia, czym jest kognitywistyka (cognitive science): multi- i inter-dyscyplinarność, ucieleśnienie, niepropozycjonalność myślenia, intersubiektywność, narracyjność umysłu, radykalny i umiarkowany konstruktywizm. Wykład będzie ilustrowany przykładami z języka (figury umysłu, amalgamaty conceptualne), literatury (formy i style), piosenki w filmie i architektury. Jeden przykład dotyczyć będzie także bieganina i nastawienia umysłu ułatwiającego osiągnięcie celów.

19 stycznia 2023

Polski Tolkien, garść refleksji na temat polskich interpretacji dzieł J.R.R. Tolkiena – prof. Andrzej Wicher

1. Początki polskiej recepcji dzieł Tolkiena. Tłumaczenie *Władcy pierścieni* Marii Skibniewskiej.
2. Polskie kontakty Tolkiena. Przyjaźń z Przemysławem Mroczkowskim i Zbigniewem Pełczyńskim.
3. Książka *Od Valinoru do Mordoru* Andrzeja Szyjewskiego.
4. Dyskusje na temat Tolkiena, zwłaszcza na łamach, wydawanego w Katowicach, tolkienowskiego almanachu Aiglos.
5. Recepcja filmowej adaptacji dzieł Tolkiena, na przykładzie książki Ch. Garbowskiego z Lublina pt. *Spiritual Values in Peter Jackson's "The Lord of the Rings"* (*Wartości duchowe w interpretacji „Władcy pierścieni” autorstwa Petera Jacksona*).
6. Najważniejsze spotykane w Polsce sposoby interpretacji i naśladowania twórczości J.R.R. Tolkiena, jej wpływ na myślenie i odczuwanie kolejnych pokoleń czytelników i widzów.

23 lutego 2023

Demokratyzacja w sztuce, na przykładzie teatru – prof. Karolina Prykowska-Michalak

Wykład będzie dotyczył procesów demokratyzacji w instytucjach kultury a szczególnie w teatrach publicznych. Jako członkini zespołu prowadzącego badania nad współczesnymi procesami demokratyzacji (grant NCN pt. *Procesy demokratyzacyjne w teatrach instytucjonalnych w Polsce. Procedury, mechanizmy i relacje władzy*) chciałabym przybliżyć opisane zagadnienia. Demokratyzacja ram instytucjonalnych (a więc m.in. sposobów organizacji instytucji i procesów decyzyjnych) jest niejednorodnym i nieliniowym procesem, który wymaga stałej kontroli. Znaczenie kultury dla rozwoju procesów demokratycznych w Europie Środkowej jest szczególnie istotne. Warto zbadać, jak te podstawowe zasady demokracji zostały zaimplementowane do instytucji kultury. Przez demokratyzację kultury na poziomie instytucji kultury rozumiemy: upodmiotowienie pracowników instytucji kultury, zwiększenie ich indywidualnego uczestnictwa w procesach decyzyjnych oraz prawo do wzajemnej krytyki pracowników i osób zarządzających.

9 marca 2023

Etyka w nauce – prof. Andrzej Maciej Kaniowski

1. Problemy natury etycznej w nauce i nieetyczne zachowania: plagiat i fałszowanie bądź fabrykowanie danych, dopisywanie siebie jako współautora prac przygotowanych przez inne osoby, pozostające w służbowej czy instytucjonalnej zależności; zachowania wobec uczestników badań czy osób będących obiektem badań (chodzi głównie o obszar badań medycznych, psychologicznych i społecznych); etyczne problemy na styku nauki i biznesu; odpowiedzialność nauki wobec społeczeństwa i ludzkości za konsekwencje podania do wiadomości publicznej wyników niektórych badań, czy też upublicznienie informacji o technologii uzyskania pewnych wyników (na przykład technologii zmutowania w warunkach laboratoryjnych wirusa, występującego dotychczas tylko wśród zwierząt.)

2. Kodeksy etyki pracownika naukowego czy różnego rodzaju wytyczne prezentujące reguły dobrej praktyki naukowej – przydatność kodeksów w świetle dwu rodzajów myślenia etycznego: z jednej strony poglądu, że odpowiedzialność za nienaruszanie norm etycznych w nauce spoczywa przede wszystkim na badaczach a kondycja etyczna świata nauki zależy od ich etycznej postawy, z drugiej zaś strony, stanowiska, zgodnie z którym kondycja etyczna świata nauki zależy nie tylko od etycznej postawy poszczególnych jednostek, lecz także – i to w bardzo istotnym zakresie – od sprzyjających hołubieniu dobrym praktykom (bądź te dobre praktyki wręcz wymuszających) regulacji prawnych i organizacyjno-instytucjonalnych.

3. Podsumowanie

23 marca 2023

Metaanaliza – przydatność, pułapki – prof. Ewa Kusideł

We współczesnej nauce, inaczej niż w erze przed-internetowej, problemem staje się nie tyle dotarcie do źródeł, co dokonanie ich przeglądu i wyboru z ogromnej liczby dostępnych badań. Dodatkowym utrudnieniem jest fakt, że nawet jeśli wyselekcjonujemy badania dotyczące interesującego nas tematu, to ich porównanie jest niemożliwe ze względu na różną metodykę i różne zbiory danych. W takich przypadkach z pomocą przychodzi metaanaliza, która wskazuje metody łączenia wyników liczbowych wielu badań w jedno podsumowujące zestawienie. Aby tego dokonać potrzebny jest przegląd literatury w ramach danego tematu, na podstawie którego można przeprowadzić analizę wyników i obliczyć wspólną dla wszystkich badań wielkość efektu. W ten sposób możemy np. wyliczyć ze 100 badań określających ryzyko pracy nocnej na raka piersi - wspólny efekt. To, czy ten efekt będzie prawidłowo obliczony zależy od co najmniej trzech czynników: (1) doboru literatury (jeśli dwóch badaczy dociera do dwóch różnych zbiorów badań, to efekt wspólny może być inny); (2) liczby badań (im więcej badań bierzemy pod uwagę, tym trudniej wysnuć wspólny dla nich wniosek); (3) dziedziny nauki w ramach której będziemy wnioskować (metaanaliza bardziej udaje się w naukach medycznych niż np. w naukach społecznych). O tym ostatnim wątku – sensie prowadzenia metaanalizy w naukach społecznych – będziemy rozmawiać na wykładzie.

27 kwietnia 2023

Gdzie rodzą się nasze emocje i czy mamy na nie wpływ? – prof. Kazimierz Jędrzejewski

1. Struktury układu brzożnego (rąbkowego, limbicznego) w ośrodkowym układzie nerwowym i ich rola.
2. Jak i gdzie dochodzi do powstawania reakcji emocjonalnych?
3. Co wiemy o procesie zapamiętywania i uczenia się?
4. Współdziałanie i wzajemny wpływ części somatycznej i autonomicznej ośrodkowego układu nerwowego.
5. Układ nagrody i kary.
6. Czy możemy, i w jaki sposób, wpływać na nasze reakcje emocjonalne?

18 maja 2023

Fizyka przekraczająca wyobraźnię – prof. Andrzej Olczak

1. Źródła współczesnej nauki.
2. Czym fizyka różni się od innych nauk przyrodniczych?
3. Czy nasz świat mógłby być inny niż jest?
4. Niepokojące odejście od paradygmatu tradycyjnej nauki.

15 czerwca 2023

Nauka? Piękny i nieodgadniony byt – dyskusja panelowa

Dyskusja panelowa będzie próbą podsumowania całego cyklu wykładów pod tym tytułem. Zaprosimy do niej Profesorów prowadzących wykłady w XIV. cyklu, jak też będących Członkami Rady programowej wykładów oraz Doktorantów – Uczestników. Zastanowimy się nad zmianami jakim podlega nauka i ich konsekwencjami zarówno pozytywnymi, jak i niekorzystnymi, jak również nad tym co w nauce może być piękne i fascynujące poprzez swą tajemniczość. Szczegółowe tezy do tej dyskusji zostaną udostępnione pod koniec naszych spotkań.

Zakończenie XIV. edycji wykładów dla doktorantów – prof. Antoni Różalski, Prezes ŁTN

Program wykładów przygotowuje Rada Programowa w składzie: prof. Eleonora Bielawska-Batorowicz, prof. Małgorzata Czyż, prof. Ewa Marynowicz-Hetka (sekretarz), prof. Antoni Różalski (przewodniczący) prof. Elżbieta Szkurlat, prof. Wojciech Wolf.